

Afyon bağımlılığı ile prostat hacmi arasındaki ilişki: Kesitsel bir çalışma

Giriş

Benign prostat hiperplazisi (BPH), prostat bezinin iyi huylu büyümesi olup yaşlanan erkekleri etkileyen en yaygın ürolojik hastalıktır. İlerleyen yaşla birlikte görülme sıklığı belirgin biçimde artmakta ve dünya genelinde yaşlanan erkek nüfusun önemli bir bölümünü etkilemektedir. BPH, rahatsız edici alt üriner sistem semptomlarına yol açabilmekte ve prostat kanseri riski üzerinde etkileri olabileceği öne sürülmektedir. Seminal sıvının sıvılaşmasından sorumlu olan glikoprotein yapıdaki prostata özgü antijen (PSA), yaş, ırk, vücut kitle indeksi (VKİ), prostat hacmi ve bazı ilaçlar gibi çok sayıda faktörden etkilenebilmektedir. Bazı çalışmaların dikkat çekici biçimde opioidlerin PSA düzeylerini azalttığını gösterdiği gözlenmiştir. Prostat hacmindeki artışın PSA düzeylerindeki yükselme ile ilişkili olduğu bulunmuş olsa da, opioidlerin PSA üzerindeki etkisinin ve dolayısıyla prostat hacmi üzerindeki olası etkisinin altında yatan mekanizmalar henüz açık değildir. Bu çalışmanın amacı, opioid kullanımı ile prostat hacmi arasındaki olası ilişkiyi değerlendirmektir.

Yöntem

Aralık 2023 ile Kasım 2024 tarihleri arasında İran'ın Tahran kentinde bulunan Loghman Hakim Hastanesine başvuran 30–70 yaş aralığındaki toplam 174 erkek hasta, bu kesitsel gözlemsel çalışmaya katılmıştır. Katılımcılar, maruziyet grubu (n = 87, opioid kullananlar) ve maruziyet olmayan grup (n = 87, opioid kullanmayanlar) olmak üzere iki gruba ayrılmış ve gruplar yaş açısından eşleştirilmiştir. Maruziyet grubuna dahil edilme ölçütü en az bir yıl süreyle opioid kullanım öyküsüne sahip olmak olarak belirlenmiştir. Bilinen prostat kanseri, üriner semptomlar, anormal dijital rektal muayene bulguları, daha önce geçirilmiş prostat cerrahisi, pelvik radyoterapi, üriner sistem enfeksiyonları, yakın zamanda prostat manipülasyonu ve prostat sağlığını etkileyebilecek diğer durumlar dışlama kriterleri olarak kabul edilmiştir. Prostat hacmi, standart protokollere uygun şekilde transabdominal ultrasonografi ile ölçülmüştür. Demografik ve klinik veriler; opioid kullanım öyküsü, tıbbi öykü, sigara kullanım durumu ve vücut kitle indeksi gibi bilgiler, hastalarla yapılan görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalar ve değişkenler arasındaki ilişkiler, bağımsız örneklem t testi, Mann–Whitney U testi ve Spearman sıra korelasyon katsayısı kullanılarak yapılan istatistiksel analizlerle değerlendirilmiş ve anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Çalışma örneklemini 87 opioid kullanıcısı (%71.3 afyon, %9.2 metadon, %14.9 rafine afyon, %4.6 eroin) ve 87 opioid kullanmayan bireyden oluşmuştur. Maruziyet ve maruziyet olmayan gruplar arasında ortalama prostat hacmi açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır (29.2 cm^3 ve 29.9 cm^3 ; $p = .268$). Bununla birlikte, opioid kullanıcılarında kullanım süresi ile prostat hacmi arasında pozitif bir istatistiksel korelasyon gözlenmiştir (Spearman $\rho = 0.353$, $p < .001$). Ayrıca yaş ile prostat hacmi arasında her iki grupta da pozitif bir ilişki saptanmıştır (opioid kullanıcıları: Spearman $\rho = 0.476$, $p < .001$; opioid kullanmayanlar: Spearman $\rho = 0.591$, $p = .001$). Gruplar arasında vücut kitle indeksi açısından anlamlı bir fark bulunmasına rağmen ($p = .002$), opioid kullanımı ile vücut kitle indeksinin prostat hacmi üzerindeki etkisine ilişkin bir etkileşim saptanmamıştır. Sigara kullanımı ve önceki sağlık öyküsünün ise bu çalışmada prostat hacmi ile anlamlı bir ilişki göstermediği belirlenmiştir.

Sonuç

Çalışmanın bulguları, opioid kullanıcıları ile kullanmayanlar arasında prostat hacmi açısından anlamlı bir fark bulunmadığını, ancak opioid kullanıcılarında hem yaşın hem de opioid kullanım süresinin prostat hacmi ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Opioid kullanım süresi ile prostat hacmi arasındaki ilişkinin yaş tarafından karıştırılmış (confounded) olabileceği düşünülmektedir; çünkü daha ileri yaştaki bireylerin genellikle daha uzun süre opioid kullandıkları görülmektedir. Bu durum, yaşın prostat hacminin önemli bir belirleyicisi olduğunu vurgulayan diğer araştırmalarla da uyumludur. Çalışmamızda opioid kullanımı ile prostat hacmi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, bazı önceki çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Opioidler ile prostat gelişimi ve karsinogenezinde rol oynayan farklı reseptör ve biyolojik yollar arasındaki karmaşık etkileşim, bu farklılıkları açıklayabilir. Çalışmanın tek merkezde yürütülmüş olması ve PSA ölçümünün yapılmamış olması gibi sınırlılıkları, bulguların genellenmesinde dikkatli olunması gerektiğini göstermektedir. Opioid kullanımı ile prostat hacmi arasındaki ilişkiyi ve bunun prostat sağlığı üzerindeki klinik etkilerini daha iyi açıklığa kavuşturmak için daha geniş örneklemlerle ve çok merkezli olarak yürütülecek gelecekteki çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar kelimeler: prostat, prostat hiperplazisi, afyon, opioidle ilişkili bozukluklar